

Sofia Agopyan: Sasunlu Tavit (Sasna Dzerer) Kimdir?

Posted on 01/07/2017

Ermeni ulusal destanı olan “Sasuntsi Tavit” in (“Sasna dzerer”) tarihsel temeli, 8.-10. yüzyıllarda Ermenilerin kurtuluş mücadelesidir. Arap fetihleri sırasında Sasun ve tüm Ermenistan yıkılmış ve yağmalanmıştı. 703, 747-750 ve 774-775 yıllarda birkaç kez Ermeniler Araplara isyan ettiler. 8. yüzyılda yaşayan Ermeni tarihçi Ğevond yazıyor: “Hatta ölü insanları gömmek için toprak yeterli değildi”. 850-852 yıllarda Araplar ve Ermeniler arasında tekrar silahlı çatışmalar oldu. O zaman Sasun Ermenileri bu dönemde önemli bir rol oynamıştır. “Sasuntsi Tavit” te bu olayları açıklar

ama destan, sadece 8-10.yüzyıllara ait değil aslında. “Sasuntsi Tavit”te daha eski olayları, putperest zamanlardan gelen birçok tarih ve kültürel özellikleri izliyoruz. Bunun sayesinde Sasun’da eski yaşam tarzını, adetleri tanıyoruz.

Bazı edebi görüntüler, Ermenilerin eski putperest tanrılarına benzetilmiştir. Mesela “Pokr Mher”in (küçük Mher) edebiyat tanımı, Ermenilerin eski pagan tanrısı “Mihr”e benziyor. Hatta “Sasuntsi Tavit”te Haçlı Seferlerinden bazı referanslar da vardır. Mesela “Bapı Frenk” (Papa) hakkında bilgiler yer alır.

Böylece Sasun destanı uzun yüzyılların birikimi ile oluştu. Zaten 8.-10. yüzyıllarda mitolojik temeli hususları birikmişti. Ortaçağ’da tarihsel temelleri daha yoğun şekilde ekleniyordu ve

bu süreç geç Ortaçağ'a kadar sürdü.

Sasun destanında eski Ermenistan'ın prensleri ve tarihsel figürleri birçok adları ile kullanılmıştır. Mesela destanda "Ermeni kralı Gagik, 10. yüzyılda yaşayan ve Ahtamar Adasında Surp Khaç Kilisesi'ni inşa eden Gagik Artsruni idi" diye bir varsayım var. Bazı araştırmacılar da diyor ki; "Sasuntsi Tavit", Sasun'un Bagrat adlı prensin oğlu Tavit Bagratuni idi.

Ermeni folklorunun başyapıtı olan Sasun destanı, sözlü edebiyatını mükemmel bir örneğini temsil etmektedir. Halk arasında çok uzun yıllar sadece sözlü olarak anlatıyordu (Hatta şarkı olarak anlatılmaktaydı).

Destan "Sasuntsi Tavit" adı olarak biliniyor ama destanın gerçek adı "Sasna Dzerer"dir (Bunun yanı sıra "Kacants Dun" - Cesurların evi , ve "Cocants Dun" - Devlerin evi olarak bilinir) .

Destan dört ana bölümden oluşmaktadır; "Sanasar yev Bağdasar" (Sanasar ve Bağdasar) , " Medz Mher" (Büyük Mher) , "Sasuntsi Tavit" (Sasunlu Tavit) ve "Pokr Mhe " (küçük Mher).

Halk arasında Sasuntsi Tavit, destandaki kahramanlardan en sevilenidir. Bu nedenle halk bazen sadece "Sasuntsi Tavit" parçasını anlatır ve tüm destan için "Sasuntsi Tavit" isimi kullanılır.

Bu destan aslında uzundur ve destanın birçok versiyonu vardır. Şimdiye kadar yaklaşık 150 bilinen versiyon vardır. Destan ilk kez 19.yüzyılda basılmıştır; Garegin Srvandztyan, Muş Vadisindeki Arnist köyünde yaşayan Krpo adlı bir adamın anlattığı destanı yazmaya başladı ve 1874 yılında Konstantiniye'de(İstanbul) "Sasuntsi Tavit kam Mheri dur" (Sasuntsi Tavit veya Mherin kapısı) adı ile kitap olarak yayınladı. Daha sonra Manuk Abeğyan ve Garegin Hovsepyan tarafından 1886 yılında destanın bir kaç versiyonu yayınladı. 1939 yılında "Sasuntsi Tavit" adı ile destanın konsolide versiyonu yayınladı. Bu kitapta yaklaşık 50

versiyon yer aldı.

Ideolojik Temeli

“Sasna dzrer” destanında, Sasun halkının hayallerini ve özlemlerini yansıtmaktadır. İnsanların barış içinde yaşama hayali vardır. Destan, milletler arasında hoşgörü ve saygıyı öğretir. Fakat eğer savaş empoze edilirse Sasunlular, her zaman saldırgana karşı mücadele eder. Destanın sonunda Sasuntsi Tavit, Mısra Melik’i öldürür; fakat onun ordusuna özgürce yaşamak hakkını verir. Ordudaki Arap askerlere gider: “Amenkit iravunk gı dam, urdeğen eker ek elek gnatsek dzer teğ. Elek gnatsek dzer teğ nsdek, duk indz hamar ağotk arek, im morn u horn oğormi dvek. Handard gatsek, mek el çelnek u gak ver Sasna” (Hepinize yaşama hakkı veririm; nereden geldiyseniz oraya gidin! Evinizde oturun ve benim için dua edin! Huzurla gidin ve bir daha bizimle savaş yapmayın!)

Sanasar ve Bağdasar kardeşler de savaşı kazandıktan sonra talan etmedi ve Arap askerlerinden hiçbir şey almadılar. Destanda Ermeni-Arap çatışması var; ama Ermeniler, Arap halkı düşman olarak düşünmüyordu. Ermeniler için bu savaşta belli kişiler düşman oluyor; Arap Khalif, Mısra Melik...

Sasun destanında Sasunlular, sadece özgürlük için savaşıyorlar ve hiçbir milliyetçi yaklaşım ve ayırt etme yoktur. Hatta Mısır’ın kraliçesi Ismil Khatun ile Mısra Melik aralarındaki şöyle bir konuşma geçer: Mısra Melik annesine (yani Ismil Khatun’e) diyor ki “Neden onu (Tavit’i) sütüyle besliyorsun anne! O Ermeni, biz ise Arap’ız”. Bunu üzerine Ismil Khatun şu cevabı veriyor; “Ne biliyorsun! Ermeniler ve Araplar kardeşler aslında, birbirlerini ziyaret eder ve birbirlerine yardımcı olurlar her zaman”.

Sasunlu kahramanlar, halk için hayal oldu. İnsanlar bir ideal oluşturdu ve bu kahramanlara inanmaya devam etti. Onun için “Sasuntsi Tavit” destanında Sasunlu kahramanlar bazen

kusursuz ve doğaüstü güçlere sahiptir. Destanda bazı kahramanlar “yarı-tanrı” özelliğine sahip. Çünkü onlar hem basit insanlar, hem de ilahi güce sahipler. Sasunlu kahramanların doğaüstü bir kökeni var ama basit köylü olarak yaşamıştır. Sanasar ve Bağdasar, Gagik kralının torunları ama onlar prens değildi. Sanasar ve Bağdasar, Medz Mher, Tavit, Pokr Mher köylülerle beraber hayvancılık ve bahçıvanlık yapıyorlar, lüks evlerde yaşamıyorlardı. Sasun’u inşa ederken Sanasar ve Bağdasar, önce halk için evler inşa ettiler, daha sonra da kendiler için; “Arac şinenk z’edonts dner, u nor şinenk z’mer dner” (Önce onların evlerini inşa ederiz, sonra bizim evlerimiz).

“Sasna dzrer” destanında hem Sanasar ve Bağdasar, hem Medz Mher, hem Tavit, hem de Pokr Mher kraliçeler ile evleniyorlar ama evlendikten sonra o kadınlar kraliyet yaşamından ayrılıyorlar. Onlar da Sasunlu kahramanlar gibi basit bir yaşamı seçiyorlar. Destanda kadınlar benzersiz özellikleri ile donatılmış bulunmaktadır. Onlar putperest zamanlarda yaşayan Ermeni kadınlara daha çok benziyorlar; daha bağımsız, fiziksel olarak güçlü.

“Sasuntsi Tavit” destanında “erkek-kadın” ayrımcılık da çürütülmektedir. Destanda halk diyor ki: “Aryudz aryudz e, eg ılni te vordz”. (Yani erkek aslan da aslan olur, dişi aslan da aynen aslan olur”.

Kaynak: sasun.org

[widgets_on_pages id=“Sidebar 2”]